

Бу йил тўла ҳўжалик ҳисоби ва ўз-ўзини маблаг билан таъминлаш шартларида ишлаётган 70 дан зиёд саноат корхонаси шахардаги ишлаб чиқарилган маҳсулотларни маҳсулотларни умумий ҳўжаликнинг яримдан кўпрогини таявирлаётганини гоҳда кўришчидир. Албатта, бу кўпгина меҳнат коллективлари фаолиятининг активлашгани, иқтисодий ислохот борасида қўйилган дастлабки қадамлар натижасидир. Биз бунга тушундик даврдан «мерос» бўлиб ўтган ишлаб чиқариш фаолиятига эскича ёндошуларга барҳам бериш ҳамда ҳўжалик фаолиятини иқтисодий жиҳатдан саводли олиб бориш тўғрисида эришилганлигини алоҳида таъкидлаб ўтишни истардик.

Айрим корхоналар ҳўжалик ҳисоби ва ўз-ўзини маблаг билан таъминлаш шартларида ишлашга ўтган йиллик ўнгишга эди. «Сигнал» илмий-ишлаб чиқариш биришмаси, Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартиясининг 50 йиллиги номли тўқувчилик ишлаб чиқариш биришмаси ва бошқа корхоналар планда белгиланганидан кўпроқ фойда ола бошлади. Бу эса уларга иқтисодий рағбатлантириш фондларини зарур миқдорда шакллантириш, ўзларининг социал-иқтисодий муаммоларини ҳал этиш имконини бермоқда. Ўнги ҳўжалик юритиш шартларида ўтиш, ишлаб чиқаришнинг сўнгги натижаларига иқтисодий қизиқишининг ошishi кўпгина корхоналар ишлаб чиқариш фаолиятини бир мунча яхшиллага ёрдам бермоқда.

Агар аввалги йилга нисбатан тақдосласак, уларда ишлаб чиқаришнинг ўсishi сурьатла-

ри охиб борганини, айни пайтда буюртмалар бўйича шартнома мажбуриятларини адо этмаган корхоналарнинг камайиб бораётганлигини ва бошқа ижобий солиқларнинг кўрашмаси, айниқса шахардаги республика енгил саноат министрлигига қарашли корхоналар ишда ана шундай қувончли ўзгаришлар бўлмоқда.

Аmmo биз бугун шу муваффақиятларни таъкидлаган ҳолда муҳим бир масалага эътиборни қаратмоқчимиз.

Фондларидан ажратилган маблағлар ҳисобидан имтиёзлар ва енгилликлар берилиши устидан назорат қилади.

Бир сўз билан айтганда, меҳнат коллектив кенгашининг ваколатлари доирасида ва қонуналарга мувофиқ кенгаш қабул қилган қарорлар маъмурият ва коллектив аъзолари учун мажбурийдир.

Ҳўш, энди жойларда меҳнат коллектив кенгашларига қандай эътибор берилаётган? Тула ҳўжалик ҳисоби асосида ишлаётган корхоналарда меҳнат коллектив кенгаши таш-

раисларининг бор-йўғи 24,6 процентинигина илгор ишчилар ташкил этганлар.

Меҳнат коллектив кенгашлари составида коммунистлар салмоғи 41,1 процентни, ВЛКСМ аъзолари эса 7 процентни ташкил этади. Кенгаш составининг яримдан кўпрогини (50,2 процентини) ишчилар, 37,2 процентини эса инженер-техник ходимлар ташкил этган. Бизни саноат корхоналарида ишчиларнинг меҳнат коллектив кенгашига ҳўжаси жуда пасайириб юборилган. Бу мутавоқотуғрийдир. Масалан, лан-бўёқ заводида

ташқидаги ролга етарлича эътибор берилмаётган.

Бир қатор корхоналарда меҳнат коллектив кенгаши состави ҳеч бир асосий суратда кенгайтириб юборилган. Масалан, «Компрессор» заводида юз киши, дастгоҳларни ўраш ва қадоқлаш тажриба-конструкторлик бюросида 112 киши, «Средазэлектротрапрат» ишлаб чиқариш биришмасида 98 киши, «Средазэбель» ишлаб чиқариш биришмасида 79 киши меҳнат коллектив кенгашига аъзо қилиб сайланган. Ҳолбуки, бундай катта миқдорда кенгаш тузиш унинг олдида қўйилган ваифаларини амалда ҳал этишни анча қийинлаштиради.

Халқимизда озгина озгина деган нақл бор. Албатта гап бу ерда меҳнат коллектив кенгашини сон жиҳатдан қандайдир ўта қисқартириб юбориш ҳақида эмас, балки энг аввало кенгашга энг актив, лаъқатли ва ҳалол кишиларни, масалаларни ҳеч чўчимасдан дадил қўя оладиган ишчиларни сайлаш ҳақида бормоқда. Кенгаш аъзолари сонини белгилаш борасида «Давлат корхонаси (биришмаси) тўғрисида»ги қонунда жуда аниқ равишда йўл-йўриқлар берилган. Ҳўзир ана шу асосда бир қатор ишлар амалга оширилмоқда.

«Давлат корхонаси (биришмаси) тўғрисида»ги қонун ҳамда ҳўжалик ислохотига таалаул бўлган бошқа қарорлар шу йилдагина амал қила бошлади, ammo улар ҳали тула кўч билан ишлаётгани йўқ. Ишда муайян ижобий солиқлар рўй бераётганига қарамай қонун яраги берган ҳўжўқлардан тула-ўткис фойдаланиш, унда қўйилган актуал ваифаларни эса бекарма-кўст амалга ошириш учун корхоналарда актив иш олиб бормоқ керак. Бунинг учун эса биринчи гада меҳнат коллектив кенгашларининг ролин янада оширишимиз зарур.

Х. ИКРОМОВ.

ХАЛҚ НАЗОРАТЧИСИ № 6 (258)

Тазкира Абушаева «Сигнал» илмий ишлаб чиқариш биришмасида 12-кеҳида оператор бўлиб ишлайди. Бу ерда яхши таълим олушни аниқловчи приборлар учун деталлар тайёрланади. Т. Абушаева доимо ишининг яхши-пўхта, сифатли бўлишига интилади. Шу боис-

дан ҳам уни коллектив ишчан, ўз ишининг устаси сифатида корхона халқ назоратчилари сифига сайланган.

СУРАТДА: Тазкира Абушаева деталлар сифатини текширмоқда. М. Нуриддинов фотоси.

Шаҳар халқ контроли комитетида

Сабзавот савдосидаги нуқсонлар

Шаҳар халқ контроли комитети ўзининг набадгади маълумида «Ташлодосовишпром» биришмаси корхоналарида янги сабзавот ва қартошка маҳсулотлари савдоси қандай ташкил этилганлиги масаласини кўриб чиқди. Ҳақ галини айтганда, биришма раҳбарчи (У. МА. ҲАМАДАЛИЕВ ва Р. СУЛТОНОВ) шаҳар аҳолисини янги сабзавот ва қартошка маҳсулотлари билан таъминлаш ишига тула қирғинчиларча йўқ. Чилонзор, Фўнзе, Кўйбеш ва Ҳамза районларига қарашли 26 та магазинда ўтказилган текширув юқоридagi фирини тула исботлаб берди. Ушбу савдо шохобчаларининг кўпчилигига стандарт талабларига мувофиқ жавоб бера олмайдиган сифати паст сабзавотлар сотувага чиқарилган.

Текширувда кўздан кечирилган 26 магазиннинг 12 тасида қартошка, 8 тасида қармоқ 7 тасида бодринг, 25 та магазинда эса помидор маҳсулотлари бўлмаган.

Олдиндагидек биришманиннг кўпгина магазинларида савдо қондаларини бузиш ҳоллари рўй бермоқда. 13 та магазиндаги мажбур баъзи товарларнинг баҳоси энг кўпайинган. Текширув давомида 20 марта савдо қондаларини бузиш ҳолларида дуч келинди. Сотувчилар 5 тийиндан 44 тийингача харидорлар ҳақида уриб қолмиша ҳаракат қилишди. Кўпчилик магазинларида шў графиги ва соатларини кўрсатувчи ёзувлар осиб қўйилмаган. 12 та магазинда суваттич қуримласи ахши ишлаймади; 6 магазинда эса бундай қуримланнинг ўзи йўқ. Шунингдек, антисанитария ҳолатидаги магазинлар ҳам йўқ эмас.

Текширувда бундан бошқа қанда бузиш фактларига ва камчиликларга ҳам дуч келинди. Фўнзе районидаги улгурчи чакана савдо комбинатининг [директори Н. А. РЯПОНОВА] 8 та магазинда помидор, сабзи, лавлаш ва ош кўк маҳсулотларини йўқотган, эскирган сабзавотлар сотилимоқда. Баъзи сархил маҳсулотларини беритиб сотиш ҳоллари ҳам рўй бермоқда. Масалан, 2-магазинда 8 йиш, 5-магазинда 2 йиш помидор беритиб қўйилган. 10-магазинда 150 килограмм сараланган қармоқ, 1-магазинда 3 сетка сарв помидор яхшириб қўйилган. Қарангчи, шаҳар аҳолисини сабзавот маҳсулотлари билан етарли таъминлаш ҳолда ушбу комбинатнинг 5-обортоҳисидан Ангренга 2964 килограммлик бодринг ва 494 килограмм пивз йўқотилган.

М. КОМИЛЖОНОВ

Ўз ишининг жонкуяри

Тошкент нефть ва нефть маҳсулотлари таъминоти бошқармаси халқ контроли бошқармасига Э. В. Стасевич бошчилик қилади. Корхона партия ташкилоти ва маъмуриятни кўмағида халқ назоратчиларининг фаолияти йил сайин яхшиланиб, қувонarli натижалар қўлга киритилмоқда.

Бош група адресига ёнлиги қўйиш станцияларида ишлайдиган ишчилар томонидан меҳнат интизоми бузилаётганлиги ва давлат автомобиллари учун талонлар печатсиз берилаётганлиги, айрим запарвақчилар эса талон билан йўл қорозини текширмасдан машиналарга бензин қуйиб

бераётганликлари ҳақида сигнал келди.

Бу иш текшириш чора кўриш учун тажрибали назоратчи Мади Еқубовга топширилди. Мади Нурмухамедович фонд бўлимида узоқ йиллар ишлаб келаётган узоқ йиллик камчиликларга шавқатсиз, коллектив уни шу ҳислатлари учун ҳўрмаг қилади.

Бизнинг ишимиз саперлар иши билан тенг, — дейди биз билан суҳбатда у. — Чўки қилинган ҳар бир ҳатонинг оқибати ёмон бўлади. Фонд системасининг бузилиши эса давлат кассасига қўл чўзиш билан баробар. Бундай ишчиларга бизнинг орамизда ўрин йўқ.

Одатда бирор кишини би-

Мехнат коллективи ролли

қил этилган бўлишига қарамай, ҳали уларнинг ҳаммасини ҳам ўз-ўзини коллектив бошқаришнинг ҳақиқий органи деб бўлмайдми. Унинг барча аъзолари ҳали ўз ваифалари, ҳўжуқ ва бурчларини тула англаб етган эмаслар. Меҳнат коллектив кенгашларининг сифат составини бир таҳлил этиб кўрайлик. Йойларда партия ташкилотлари томонидан етарлича ёрдам берилмаётганлиги тўғрисида бир қатор корхоналарда кенгашлар ташкил этишда «четга чиқишлар» содир бўлмоқда. Масалан, биргина фақтинг эслатиб ўтиш қийин. Меҳнат коллективлари кенгашлири раисларининг 30 процентдан зиёди ўша корхоналарнинг раҳбарлари ташкил этганлар. Бу таҳлил яна давом эттирсак, шунги кўрамини, меҳнат коллектив кенгаши

лиш учун сен қандай одамсан деб ўзидан сўрамайди. Биз ҳам шундай қилдик. У қаҳида халқ контроли раиси Э. В. Стасевич ва раиса союзу комитети раиси Л. Д. Валивадан сўраганимизда улар, «Қани эди ҳамма шундай бўлса, дарвоқе, унинг томонидан бажарилаётган ишлар ҳақида «Халқ контроли ойнаси»нинг янги саҳифасидан ҳам билсангиз бўлади», деган жавобини беришди.

Дарҳақиқат, шундай экан, «Халқ контроли ойнаси»нинг янги сонида юқоридagi камчиликлар осиб ташланиб, айбдорлар ишдан четлатилгани ҳақида ёритилган эди.

М. ИЛМУРОВ.

Районлардан хабарлар

Хўжасизлик оқибати

Антика «ташаббус»

Собир Раҳимов район халқ контроли комитети адресига 1-Қорқонийх саммасининг 4-кинорийонада жойлашган 12-магазин устидан ишюат тушди. Маҳтубда сабзавот ва мевалар билан савдо қилувчи бу магазинда қўпчича савдо қондалари бузилаётганлиги баён қилинган эди. Назоратчи Ф. Жалилов раҳбарлигида дарҳол маҳсузу комиссия тузилиди. Унинг составига тажрибали халқ контролёрлари киритилди.

Текширув магазинда қатор нуқсонлар мажбуриятини кўрсатди. Биричидан, бу савдо корхонаси барча бўлимларида антисанитария ҳолати мажбууд эди. Назоратчилар магазин омборхонасини кўздан кечириб бўлишди. Лекин, сотувчилар уни оғиндан бош тортишди. Ишюот магазин мудири З. Эрматов назоратчилар кистоти билан уни оғинга мажбуур бўлди. Бу ерда 3 йиш сараланган помидор ва 45 килограмм шакар ва бошқа каммеб маҳсулотлар беритиб қўйилганлиги маълум бўлди.

Сотувчиларнинг гашига қараганда, магазинда таъминот масаласи чақоқ эмис. Ассортимент эса қарам, пивз, бодрингдан иборат. Улар ҳам сифатсиз. Шу куни ушбу магазинга кирган харидорлардан фақат йиш-чў кишигина хўрсаяд бўлиб қичишди. Улар ҳам текшириш вақтида сотувага чиқарилган помидор ва шакардан харид қилган харидорлардир.

Маҳсулотлар савдаси учун мажбууд суваттич усулларини ишлайди. «Онашюрлин»нинг қарангчи, суваттич усулларини шақлан фақат чаканиларнинг шақлан учунгина фойдаланишмоқда. Магазин атрофи манзараси кишининг таъмонинг лол қолдиради. Бу ҳақида шаҳар санитария ва эпидемиология станцияси инспектори Г. В. Шнштейн магазин сотувчиларини неча бор оғоҳлатган, бўлмади. Ишюот магазинини ёнмиша мажбуур бўлди. Савдо ходимлари эса магазин ва атрофини тартибга келтириш ўрнига бутун бошли микрофонини магазини эса қолдириш афзал қўришди.

Район халқ контроли комитети ўзининг набадгади йиллигида ушбу масалани кўриб чиқди. Ҳўжасизлик учун магазин мудири ўз ваифасидан четлантирилди. Тартибсиз савдо ходимлари эса жаазоланди.

Терма хангомалар

Антика «ташаббус»

Рости, ёлгонини шаҳардаги 22-сартороҳонада антика йиллиги бўлган эмис. Айтишларига қараганда, кун тартибга тежамакорлик ҳақидаги масала қўйилибди.

Халқимизда «Томатома қўл бўлур, томмай қолса қўл бўлур», деган ақоибий мақол бор, дея сўз бошлабди йиллиги қатнашчилардан бири. — Биз ҳам томчилаб, миқсодлаб текшира ўрганаемиз.

Масалан, биргина преискуррант олайлик. Уни яхшича пластмасса ойна, бўёқ қанча қон ашб керак. Унинг устига рассома меҳнатини айтмайсиэм! Ҳўллаш, егирт хаважат. Шу нўтқдан кейин хонани қарсақ овозлари тўтиб кетибди. Тақлиф қилганга мойдек ёкиб тушибди. Кейин 13, 29-сартороҳона коллективлари ҳам бу йилликдан воқиф бўлишиб, «ташаббусни» қўллаб-қувватлашди.

Янгича усулнинг эшитиб, ишюолар оқинини кети узила мабди. Усталарнинг қўл-қўлга тегабди. Мижозлар 50 тийинлик хизмат ўрнига бир сўм тўлаш билан янгича усулнинг шарофатидан «абхарамад» бўлишибди. Бу усул аниқса 22-сартороҳона устаси С. Ханмовога қўл келибди. У навабдаги мижозининг сонини олгач, 96 тийин ўрнига 2 сўмни чўрт-таска уриб, қўзини лўқ қилиб тураберди. Ахир преискуррант бўлмагач, одамлар хизмат ҳақининг қанчаллигини қанда билсин. Бир зум кутади, ночор чиқиб кетаверади. Устанинг эса қўнгили тўқ.

13-сартороҳона устаси Т. Якимов мижоз ҳақиндан 69 тийин, Я. Федюшина эса 70 тийинни чегириб қолмишди. 29-сартороҳона устаси В. Валентинова эса мижозга 85 тийин кам қайтми берди. Мижоз ҳақиндан уриб қолмиша уларнинг ҳақмаси 129-сартороҳона ходими С. Қондратов олдиди. Бу ҳақида ошмай қолмишди. У бир йўла 1 сўм 30 тийин ортиқча пулни чўнтаққа урди. Бу устанинг яна бир «хислати» бор экан. Ҳақинингиз сўрасангиз ўдағайлаб берааркин.

Ҳўллаш, 22-сартороҳона хизматчиларининг бу «қимматли ташаббуси» шаҳарда қам кўноч ёган эмис. Лекин нашарий хизмат бошқармаси мутасаддилари бундан бехабар эканликлари кишини таъжўбга солади.

б. ПУЛТОВ.

Д. ОБЛАЕВ.

ДУНЁ ХАБАРЛАРИ

ТЕЛЕТАЙП ЛЕНТАСИДАН

ТАСС МУХБИРЛАРИ ЭСАДИЛАР

● **НЬЮ-ЙОРК.** БМТ Бош ассамблеясининг курулсизлиги бағишланган унчи махсузу сессиясида қатнашаётган совет делегацияси аъзолари ва экспертлар журналистлар учун брифинг ўтказдилар.

СССР ташқи ишлар министрлиги курул-яроғларни чеклаш ва курулсизланган проблемалари билан шўгулланивчи бошқарма бошлигининг ўринбосари, генерал-лейтенант Константин Михайлов журналистларнинг саволларига жавоб қайтариб, жулмадан, Совет Иттифоқининг фикрича, ядро курулини тутатиш билан бир қаторда курул-яроғлар ва оддий курул-яроғлар анча қисқартирилиши керак, деди.

● **ВАРШАВА.** Халқ ҳўжалигини бошқариш жараёнида меҳнаткашлар ва касаба союзларининг ишюроки ҳамда шу кун талаблари асосида меҳнат қонунларини қайта қуриш ваифалари — Варшавада очилган социалистик мамлакатлар касаба союз мерказлари намоияндалиги ҳалқаро учрашувининг икки ассий мавзудир. Касаба союзлари Умумиёшля уюмиси томонидан ташкил этилган бу нуфузли анжуманда Болгария, Венгрия, ГДР, Монголия, Руминия, Совет

иттифоқи, ЧССР касаба союз ташкилотларининг, шунингдек касаба союзлари ҳўжўқларини химю қилиш ҳалқаро мерказини вакиллари ишюрок этимоқдалар.

● **НЬЮ-ЙОРК** БМТ қароргоҳида шу халқаро ҳамжамиятининг космик фойдаланиш мабсадалари билан шўгулланивчи комитетининг 31-сессияси янгилади. Сессия делегатлари яқинлиқ билан маълумлаган доқдала космик фазонинг тиш мабсадалар учун асраш зарурлиги ўйроғи этилди ва бу мабсадага эришишнинг самаларли йўлларидан бири космосни тартиқ этиш ва ундан фойдаланишда халқаро ҳамкорликни мустаққамлашди, деб таъкидланди.

● **ЛОНДОН.** Буюк Британия темирйўчилари миллий касаба союзларининг ижюроки комитетини икки марта 24 соатлик иш ташлаш ўтказишга қарор қилди. 4 ва 11 июль кунлари давлатнинг «Бритиш рейл» темирйўли компаниясида ишлайётган барча 4800 техник ишга қилмайди. Улар иш ҳақининг оширилиши ва меҳнат шартини яхшиланишини талаб қилмоқдалар.

АҚШ оммавий ахборот воситаларида қотиплик ва боқинчилик курулини ҳўжум ва ўғрилиқ, зўрлаш ва автомобиль олиб қочилганини ҳақидаги хабарлар тўпи-тошиб ётибди. Матбуотнинг сўнгги уч йил мобайида мамлакатда жинюятчилик бир даражада турибди, деб таъкидлашга қарамай [ҳар йили 30 миллиондан зиёд жинюят содир этилмоқда], криминал экспертлар бундай ахвол узоқ вақт сақланимайди, 90-йилларнинг бошланмишига келиб зўравонлик янада авж олади, деб ҳисоблайдилар. Оттиш куруллари билан содир этилмаган энг оғир ва хавфли жинюятлар, аниқса, кўпайиши тахмин қилинмоқда. Курул-яроғларнинг эркин сотилиши, уларнинг назорат қилинамаслиги ҳозирги Американинги чинакам офатидир.

СУРАТДА: курул-яроғлар билан савдо қилувчи магазинда. Бу ердан эрзмаган нархда ўзингизга маъқўл бўлган курулини бемалол сотиб олишингиз мумкин.

ТАСС фотохроникаси.

Республика бўйлаб

АТЛАС БОЗОРИ

Ўзбек атласининг қадими маскани — Маргилондаги Ооздлик майдонига келтирилган хилма-хил атлавлар қўзни қамаштиради. Бу ерда беш кун давомида «туриб қолган» атлас кишиллар — хон-атласдан тилинган қўлайлар, шўнинг-

дек сўзана, чорси, қўрпа ва кўрпача авра-астарлари ким ошди савдоси билан сотилди. Бу Маргилон шаҳар саноат моллари билан савдо қилиш идораси Фаргона областида ташкил қилган биринчи ким ошди савдосидир.

Ким ошди савдоси бошланган қандайд харидорларнинг ўзлари тақлиф этилган баҳода магазинлар деярли 90 минг сўмлик мол сотдилар. Бу буюмлар омборларда тўпланиб ётган эди. Ким ошди савдо биз учун савдонинг янги туридир. — дейди саноат моллари билан савдо қилиш идораси директори К. Азимов. — Бу харидорлар учун фойдали, савдолашиш имконияти мажбуудлиги уларни ўзига жалб этмоқда. Юқолаб кишилар анчагина арзон баҳода ўзлари учун зарур ва пишиқ-пўхта буюмларни сотиб олдилар. Бу буюмларнинг «айби» шундаки, биз уларни сотишни билмадик...

Магазинлар ҳам зарар кўрган йўқ: товар обороти қўпайди, омборлардаги ортиқча юқлар қамайди, оборотга қўшимча пул тушди. Шаҳар саноат моллари савдоси идораси кўп сонли харидорлар истагини

ҳисобга олиб, ким ошди савдосини 1 июлгача давом эттиришга қарор қилди. Савдо ходимлари нархи туширилган моллардан на мида яна ярим миллион-сўмлик сотишни мўлжалламоқдалар.

Маргилон, Фаргона области, Буюк Стравдвари 1698

Нафосат гулшани

Давримиз байроқдорлари

Шарқнинг машаъли бўлган шаҳримиз иқлимнинг республикамизнинг бошқа жойларига нисбатан ниҳоятда узғарувчанлигида ташқи омиллардан ташқари, яна унинг географик жойлашиши ҳам муҳим аҳамиятга эга. Бу ер шимлий-шарқдаги пулвинкор Тянь-Шань тоғининг гаврий тизмаларидан эсаётган салқин шобадолар ва гардан Қизилқумнинг иссиқ нафаси урашадиган, қўпича улар ким «ўр чикар»га ўйнайдиган жойдир.

Коммунист! Шу бир сўзда олам-олам мазмун мужассам. «Коммунист» сўзини тилга олишимиз билан кўз олдидан тарих руяни ўз қўлга олган, даврий мизни долғали, суронли йўллардан порлоқ келажак — коммунизм сари элтаётган иродаси метин кишилар келади. Улар инсониятни ҳақсизлик, жабр-зулм дунёсидан иқбол, фаровонлик, озошлик сари бошлаб борадилар. Улар замона-

мизнинг йўлчи юлдузи — Коммунистик партиянинг жасур фарзандларидир. Адабиётимизда, санъатимизда коммунист образини яратиб ҳар бир ёзувчининг виждон ишига айланган. Совет кишиларининг қонқонига, жон-жонига сингиб кетган Макар Нагульнов, Павел Корчагин, Андрей Соколов сингари матонатли кишилар образи совет адабиётининг маънавий қиёфасини белгилловчи бош омилдир.

Коммунистик партия, коммунист тўғрисида шоирларимиз кўтаринки руҳда шеърлар битадилар. Зеро, Ленин партияси жангчилари образи ҳар қачон бош мавзу бўлиб келди. Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси арафасида биз қуйида совет шоирларининг ана шундай оташин шеърларини Темур Убайдулло таржимасида эътиборингизга ҳавола этмоқдамиз.

Партия гимни — «Интернационал» ижро этилганлигининг 100 йиллигига Қудратли қўшиқ

Лилль шаҳри ўтган асрда Франциянинг йиринч. саноат, марказига айланди. 1877 йилдан бошлаб бу шаҳар Француз Ишчилар партиясининг бошиги сифатида ҳам машҳур бўла бошлади. Карл Маркс ва Фридрих Энгельснинг сардoshi Жюль Гед ва унинг дўсти Густав Делори партиянинг илк аъёнларини туздилар. Айниқса, 1896 йилда Лилль шаҳрининг мэри бўлган Делори «Интернационал»нинг бахтли тақдирини катта хизмат қилди. У Эжен Потьенинг «Революция қўшиқлари» китобини Париждан олиб келади. Китоб 1887 йилда чоп этилган. Унинг аъёни Эжен Потье ўз китобини кўра олмади. Унга «Интернационал»нинг музикасини ҳам тинглаш насиб этмади. У китоб босилишига бир неча ой қолганда вафот этди.

«Интернационал»нинг қачон ёзилгани, қачон ижро этилгани ҳақидаги аниқ маълумот жуда кўп бахсларга сабаб бўлди. Кўпчилик бу машҳур шеър 1871 йилда ёзилган, деб ҳисобларди. Фақат Пьер Брошен бу бахсларга чек қўйди: у Эжен Потье қўли билан 1870 йил 4 сентябрда ёзилган «Интернационал»нинг бир нусхасини топди.

Делори қўшиқ текстини «Ишчилар лираси» хор тўғрагида бира қатнашган дўсти Пьер Дегейтерга беради ва куй басталашини илтимос қилади.

Пьер Дегейтернинг санъат оламида анча машҳур бўлганлигини куйидаги факт ҳам тасдиқлайди. У гарчи мутахассис бастакор бўлмаса ҳам — Дегейтер қуюв заводида формаловчи бўлиб ишлаган — 1866 йилда Лилль музика академиясининг мукофотини олади. Саксофон ва контрабас чалар, ақойиб овози ҳам бор эди. У укаси Адольф ва кўриниши Кассоре билан оркестр тузади. 1888 йилнинг 15 июлида Дегейтер «Интернационал» устида ишлаб бошлайди. У Делори бу қўшиқни Лилль ишчилар партиясининг жанговар «Гимнига» айлантириш истаги борлигини биларди. Яқинда куй музика ёзиб бўлинадди. Шу кун кечкурун уни гармонда ижро ҳам этди. Интернационалнинг биринчи вариантини шу музика журлигида Адольф айтган. Кейин газета сотувчилари касабаси союзлари ташкил этган байрамда эса ишчилар хори ижро этди.

Тез орада «Интернационал» минг нусхада босилиб чиқади. Унинг муқовасида «Интернационал», Потье сўзи, Дегейтер музикаси», деб ёзиб қўйилган. Бу авторнинг бошига таяй қўлфат келтиради: қўшиқ ижро этилган куннинг арктика «аватар» ҳақини тўла-оламани баҳона қилиб, ишда, тўрган уйдан ҳайдаб чиқаришди. Бу ҳам этмагандек, ундан авторлик ҳуқуқини тортиб олмақчи бўлишди. Коммунарлардан бири Ж. В. Клеман 1901 йилда Потьенинг беавасидан «Интернационал»ни чоп этиш ҳуқуқини сотиб олади. Унинг инти яна музика авторининг ҳуқуқини ҳам сотиб олиш эди. Шу ниятда у коммунистнинг илжайди. Бахтга қарши Дегейтер бу пайтда Лилльда бўлмади.

Пьер Дегейтер Делорининг маслаҳати билан «Интернационал»нинг музикасига ҳуқуқ учун унинг укаси Адольф ағалик қилишга даъвогар бўлганини ҳам билмасди. Шов-шув бўлишдан қўрққан Адольф бу ишни Делорининг ўзига қолдиради. Фақат 1915 йил 27 апрелда, ўзини ўзи ўлдиршидан сал олдинроқ у акасига хат ёзиб, бор гапни баён этди. Ушбу хатнинг асл нусхаси «Интернационал»га оид бошқа ҳужжатлар билан бирга Сен-Дендаги Париж Коммунеси музейида сақланмоқда.

Фақатгина 1922 йил 23 ноябрда Пьер Дегейтер «Интернационал»нинг автор деб тан олинди. Бу пайтда қўшиқ ижро этилганга 34 йил бўлган, Дегейтер француз Коммунистик партиясининг аъзоси эди. 1925 йил январда бўлиб ўтган Франция Коммунистикнинг IV съезиде Пьер Дегейтер «Интернационал»ни ижро этган оркестрга дирижёрлик қилди. 1928 йилда эса тирик қолган бир неча коммунарлар билан Коминтернинг VI Конгрессида иштирок этди ва бу ерда ҳам оркестрга дирижёрлик қилди.

Улимага қадар (1932 йил 26 сентябрь) Дегейтер ўз эътиқоидига содиқ коммунист бўлиб қолди. Уни охириг йўлга 50 минг ишни кузатиб боради. Сен-Денда «Интернационал»нинг қудратли оҳанглари янгради.

Россияда «Интернационал» асрини бошида тарқала бошлади. Доҳийаиз Владимир Ильич уни жуда севар, сафарбар тувчи қудратини қадрлар эди. В. И. Ленин «Интернационал»ни француз тилида, қўшиқ яратилгандан бир-икки йил кейин ижро этган. Доҳий Эжен Потьенинг инқилобий руҳ билан сугорилган ижодига чуқур ҳурмат билан қарарди.

(«Правда»нинг 1988 йил 23 июнь сониданги матери. аллар асосида тайёрланган).

Раҷаъ ОВАНЕСЯН,
арман шоири.

Интернационал

Қўшиқлар бор, туғилган заҳоти ўлган,
Қўшиқлар бор, руҳсиз мадорсиз, тахир,
Қўшиқлар бор, қўшдек қанотли бўлган,
Қўшиқлар бор, сўз тоғдан ҳам оғир.
Қўшиқларга тўла бу дунё ичра,
Бир қўшиқ бор унинг қиёси — машъал.
Улуғ ер курасини ҳамма бурчда
Янгради, янгради «Интернационал».
Парижнинг сўнгги коммунарлари,
Кўкрагида ханжар, йиқилган маҳал,
Янгради, эшитди, халқларнинг бари,
Бўрондай даъваткор «Интернационал».
Оғалар бир сифда жангта кирганда,
Кўхна дунё ожиз, қулган маҳал,
Илқилбоб заҳидга юрак урганда,

Ўт бўлиб ёнди, «Интернационал».
Тенгқўрларим менинг, солдатлар шовво.
Енима-ён жанг қилдим, чўчимадик сал.
Автоматлар шунда сайради гуросс,
Янграгани каби «Интернационал».
Ҳар ерда қачонки ҳақ бўлса голиб,
Ҳақиқат деб жангга отилган маҳал.
Бир қўшин мисоли булар қудратли
Қўйлангани чоғда «Интернационал».
Шундай кун келади охириг қул ҳам
Уйғонар, нур бўлар қўлга баробар.
Алвон шафқатдан кураш, нитилиш.
Инсон тинглав сокин, голиб, музаффар.
Кўёшли йўлларда янгар ҳар маҳал,
Нур бўлиб, нур бўлиб «Интернационал».

Андрей БАЛАДИС,
латиш шоири.

Коммунист

Ҳатто қора қўнға қолган оиларда ҳам,
Куч тополса, тақдир шу деб овунамаса,
Юлдуз бўлиб нурин боёса аямасдан,
Ениб битса, сўнгитқача ловулласа,
Инсонлар деб яшаш зарур ҳар лаҳзада
Қатъий бўлса, зарур жойда
Мард-меҳрибон.
У коммунист, мақтовлар ҳам, амаллар
ҳам,
Нўддан уни уролмайди бил, ҳеч қачон.

Яқинда Маҳмуд исми дўстим билан меҳмонга борган эдим. Тўғриси, борганимга минг-минг пушаймон едим. Нега дейсизми! Қўлоқ солинг, бўлмасми...

«Кўчага чиққанда Маҳмуд «портлаб кетди: — Толган дўстиндан ўргилди! Қайдагир иқсирт мушукча одамнинг номини берибди-я!»

«Мухтор», «Надир», «Наим», «Надир», «Омар», «Надар», «Садир», «Султон», «Саид», «Тайр», «Тағир», «Таира», «Хайдар», «Хасани», «Хедер», «Шериф»...

Жаҳонда энг катта картина галереяси — ҳаммага танми бўлган Эрмитажда 3 миллионга яқин картина ва археологик топилмалардан иборат 322 экспозициянинг ҳаммасини айланб чиқиш учун қарийб 25 километр юриш керак бўлади.

Жаҳонда энг қадимий музей Оксфорд шаҳрида бўлиб, у 1679 йилда қурилган.

Дунёда энг энгил одам инглиз Хоукнеддр. Ун етти ёшида бу одам бор-йўли 5,44 килограмм тош босган.

1739 йилда Полядада туғилган Йозеф Боруславскийнинг дунёда энг имтн одам деб ҳисобланган. Туғилганда унинг бўйи 20 сантиметрге етар-етмас эди. Йозеф бир ёшга тўлганча атиги 15 сантиметр ўсди. «Граф» лақаби бу имтн ўттиз ёшга тўлган кун ролпа-роса бир метрга етди. Йозеф Боруславский 1837 йилнинг 5 сентябрыда 98 ёшда Англияда вафот этди.

Англиядаги Нельсон шаҳрида жаҳонда энг жакон киз дунёга келган. «Күшдек» бу жакон қизақон Дебора Уилкинсон деб аташди. У туғилганда икки ҳафта ўтган, оғирлиги 567 грамм бўлиб, бўйи 28 сантиметр эди. Дебора ўзининг ўта энгил вазни билан олднинг «респордчи» Даник Максимандан ҳам ўтиб кетди. У туғилганда оғирлиги 680 грамм бўлиб, бўйи 30 сантиметр эди.

Лекни иккала рекордчининг ҳам Хитойнинг Сичуань вилоятилик қишлоқ врачининг қизи Сао Изаньчонга ортада қолдириб кетди. Қизча туғилганда оғирлиги 230 грамм, бўйи эса атиги 15 сантиметр бўлган. Уч ёшда қизча юришни ва сўзлашни ўрганди. Ушунда унинг оғирлиги бир ярим килограммик, бўйи эса 30 сантиметрни ташкил этарди. Кичкинтой Саонинг соғлиги яхши, у ҳеч қандай касаллик билан оғримасди.

Дилмурод ОБЛАЕВ тўплаган.

«Гул пайрови»

МАЪРУФ ака. Мана дўстим, Убайдулло, гул мавсуми ҳам бошланди-сиз қанақа анвойи гуллари экиб парваришладингиз ёки ҳали ҳам гул эмей «Сассис алафни» ҳидлаб юрибсизми?

УБАЙДУЛЛО ака. Мен бу йил энг яхши гуллари экканман-у, сизга кўрсатолмайман-да, яна «Чақир тиканак» деб юрманг одамларга.

МАЪРУФ ака. Тўри айта-сиз, баъзан тиканак ҳам гулдайки, худди шакли қовун уругига ўхшаб туради. Сиз гулни яхши парваришласиз, ҳали ҳам очилмапти, ҳайронман шу ёшингизда сизга «Гуля» чикқанига.

УБАЙДУЛЛО ака. Гапни бошқа ёққа бурманг-ака. Одамлар менга ҳавас қилсин деб, сизнинг бетингизни турли рангга бўяб олиб юрибман-да. Сизга «Гулям асли» шу деб мактаниб.

МАЪРУФ ака. Сиз менинг бетимга турли ранглар суртиб, одамларга мактаняссизми. Мени ҳар хил гулим шу деб, оғзингизни катта ойиб мактангиздан сиз ҳам менинг «Карнай гулимининг ўзисизми?»

УБАЙДУЛЛО ака. Мени карнай гулга ўхшадингизми, ака. Мен ҳам сизни мактайки бинидаги ўзи «Гулу», аммо жуда «Беори» шу деб.

МАЪРУФ ака. Гулбеор ҳам яхши гул, турли рангга очилди тавлиниб. Сиз гул эксангиз менга ўхшаб гулнинг ўғил боласидан эксангиз, одамлар сизга раҳмат дейишсин, ака. Мана менинг «Гултошхон» гулининг бири кўринга.

УБАЙДУЛЛО ака. У ҳам яхши гул, экса бўлади. Мана сиз эккан «Гулсафарини» қаранг. Ўзингизга ўхшаб ҳиди галати-я.

МАЪРУФ ака. У гул ҳам яхши гулу, аммо сиз айтаганча ҳиди ёмон, энди ундай гуллари экмайман, факат сизга «Картошка» гулини берман, акир бир кун ўт-бетидан униб чиқар.

УБАЙДУЛЛО ака. Сиз — «Кувакда» тураврагингиздан кейин, мен қайси вақтда кўкаришимни ҳам билмай қолдим.

МАЪРУФ ака. Оқ гул, сарки гул қизил гул — ҳаммаси ҳам анвойи гуллар. Мен сизни яхши боғбон деб билман, уйингизга бир «Гул кўчди» қилиб келайми-а!

УБАЙДУЛЛО ака. Майли ака, мен бу гапингизга албатта қўшманман. «Гул, бу — ҳаёт кўрки, менга ҳамма гуллариингизни олиб келманг, озгина олиб қолинг. Тагин келинкойимдан балага қолманг, ака.

Абдулла ТОЛМОНОВ.

Хаёл оғушида... Н. Шарипов фотоси.

Қалтис ҳазил

Золмиллиги билан донг чиқарган Рим императори Каллигула бир кун анёфатда ёнида ўтирган икки сенаторга қараб хахолоб кудган. Сенаторлар хушода ила бунинг сабабини сўрашганда у шундай деган:

— Қулишимнинг боиси шунки, ҳозир бир ишора қилсам, икковингизни бўғиб ўлдиряшди. Шунинг ўйлаб кудганим қиастади.

Айроқчи шифокор

1903 йилда подшонинг ички ишлар министри Плевелга бомба отган студент Сазонов яралиб касалхонага ётқазилди. У ҳушга келгач ёнида докторни кўради.

— Сиз алаҳлаб анчагина номларин айтдингиз, — дейди у мулоим, — кўрқманг, менга ишонаверинг. Сазонов нидмайди. Касалхона ходимларидан бири унга бу доктор полиция чақимчиси эканлигини шипшилади. Кейинги гал доктор унга яқинлашиб учун гап солганда Сазонов рўйхушлик бермайди. Унинг тинч қўйишини сўрайди.

— Майли, майли, — дейди доктор, — ҳозир олдингиза фельдшерни юбораман.

Фельдшер ҳам полиция айроқчиси экан.

Корпусга тенг

Француз революционери Луи Бланки (1805-1881) 38 йил умрини сургун ва қамоқда ўтказган. Париж коммунаси кунларида у қамоқда ётган. Коммунарлар ун қутқариш учун Версаль ҳукумати бошлиғи Тьерга мурожаат қилишди. Улар Луи Бланки ўрнига кўларига тушган Париж армиясининг беришлари мумкинлигини айтишди. Аммо Тьер машҳур революционерни донгдор руҳонийга алмаштиришни истамади.

— Бланкини уларга бериш дегани, — дейди Тьер, — ёрдагга бутун бошли армия корпусини юбориш билан тенг.

Луи Бланки қамоқда етти йил ётиб вафотига уч йил қолганда овоз қилинган. Қамоқдан чиққаннан кейин ҳам 73 ёши иқлибчи ўз фаолиятини давом эттирган.

Сўз қурати

М. А. Шолоховнинг «Тинч Дон» романи қаҳрамонларидан бири Фёдор Подтелков нийонда жасур казан бўлган. Камбағал казаклардан бўлган Фёдор жанглардаги қаҳрамонлиги учун офицер унвонига эришган. Революциядан сўнг қизил аскарлар қўмондон бўлган. 1918 йил баҳоринда у қаттиқ жанглардан бирида душман қўлига тушади. Амаддий большевик сифатида уни осннга ҳужим қилишди.

Биласизми?

Дор олдида тўпланган моллаб казаклар Фёдорга ажабланиб қараган. Чунки у ўлимни писанд қилмай қўлида сиртмоқни ушлаб уларга қарата оштин мурожаат қиларди.

— Меҳнатқаш халқ! Мен сизни ишчи-деҳқон иши учун курашга чақираман! Фёдор Подтелков оқ казакларга алданганликларини тўшатириб, атаман ва помещикларга қарши курашга чорлайди. Унинг ташвиқотидан кўриб кетган жаллодлар бошлиғи офицер Сенин ҳужини ишра қилишга ишлади. Подтелков ўлим алданган казакларга қаттиқ тазсир қилади ва улар Советлар томонига аста-секин ўта бошлашди.

Жаллоднинг ҳазили

Халқ кўзголини етакчиси Степан Разин қолдидан ўзини мардона тутган. Жаллод қўзқирилган темирчи кўрагига ботирганда кулиб сўраган.

— Қалай, оғримаяштинми? Разин шундай жавоб берган:

— Ҳечам. Хотинини тикандай бўлди.

Бочкадаги одам

Кориндаги файласуф Диоген бочка ниди яшаган. Александр Македонский бу хабарни эшитиб унинг олдига келган.

— Тила тилагингни, эй доно!

Бой ва адб

Виринчи рус драматурги Сумароков (1775 йил) заводчи бой Демидовдан икки илгир сўм қардор эди. Бой қарини қиастаб, унинг уйини хатлади.

Сумароков унн ўн олти минг сўм турса ҳам бой шорини камситиш учун унн 901 сўму 16 тийинга баҳолади. Шу нарҳда уй сотилган.

Сумароков қашшоқликда ва муҳтобликда чағалида вафот этди.

Ўзвучининг тақдир

«Дон Кихот» романи муадлифи Сервантес денгиз қароқчилари томонидан қулликка сотилган. Жазаорда унинг хат қўлини қошиб ташлади.

Сервантес ҳаётининг сўнги йилларида солиқ йиғувчи бўлиб қишлоққа-қишлоқ юрган. У 1616 йилда муҳтобликда вафот этган.

Таниқли рус ёзувчиси Гаршин тиркчилик кўйида дунёдан туғашта бўлган.

Тарих фанлари кандидати Ҳамдам СОДИҚОВ тайёрлаган.

Бой ва адб

Виринчи рус драматурги Сумароков (1775 йил) заводчи бой Демидовдан икки илгир сўм қардор эди. Бой қарини қиастаб, унинг уйини хатлади.

Сумароков қашшоқликда ва муҳтобликда чағалида вафот этди.

Ўзвучининг тақдир

«Дон Кихот» романи муадлифи Сервантес денгиз қароқчилари томонидан қулликка сотилган. Жазаорда унинг хат қўлини қошиб ташлади.

Сервантес ҳаётининг сўнги йилларида солиқ йиғувчи бўлиб қишлоққа-қишлоқ юрган. У 1616 йилда муҳтобликда вафот этган.

Таниқли рус ёзувчиси Гаршин тиркчилик кўйида дунёдан туғашта бўлган.

Тарих фанлари кандидати Ҳамдам СОДИҚОВ тайёрлаган.

Редактор Т. М. ҚОЗОҚБОВ.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

ПОЙТАХТ МЕЊМОНЛАРИ, СИЗЛАР УЧУН!

ОКтябрь бозоридА жойлашган «ШАРҚ ГУЛИ» МАГАЗИНИ СИЗЛАРНИ СУВЕНИРЛАР ХАРИД ҚИЛИШГА ЧОРЛАЙДИ. БУ ЕРДА СОТИБ ОЛИНГАН ҲАР БИР БУЮМ СИЗГА БИЗНИНГ ҚУЕШЛИ ҲАҚИДА, УНИНГ ҚАДИМИЙ ХАЛҚ АНЪОНАЛАРИГА БОЙ ҲАҚИДА ХОС МАДАНИЯТИ ҲАҚИДА ЭЪЛАТИБ ТУРАДИ.

Advertisement for 'SHARQ GULI' featuring images of various souvenirs like vases, figurines, and textiles. Text describes the store's offerings and location.

ҲАР ҚАНДАЙ ЗАЛДА ҲАМ АЖОЙИБ АКУСТИКА

Advertisement for acoustic equipment and services. Lists various models of acoustic systems (УАУ-М25, УАУ-М50-1, УАУ-М100) and their features. Includes contact information for 'Союзторгреклама'.

ТОШКЕНТ САЁХАТ ТУРИСТ ВА ЭКСКУРСИАЛАР БЮРОСИ

Advertisement for the Tourism Bureau in Tashkent. Lists various tours and services, including sightseeing in the city and excursions to the mountains. Includes contact information and a list of services.

БОШ САВДО БОШҚАРМСИГА ҚАРАШЛИ «ТАШОБУВЪТОРГ» ДИРЕКТОР ВАКАНТ ВАЗИФАСИГА КОНКУРС ЭЪЛОН ҚИЛАДИ.

Конкурсда олий савдо маълумоти эга бўлган ва савдо соҳасида раҳбарлик лавозимларида камида 5 йил ишлаган кишилар қатнашадилар.

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳри, Усмонов кўчаси 119-уй, кадрлар бўлими. Телефонлар: 48-04-97, 48-07-49.

Advertisement for '28 ИЮНДА ВАДИЙ ФИЛЬМЛАР' featuring a list of movies and showtimes. Includes details about the cinema and ticket prices.